

Розділ 1. Проблеми теорії інформації та наукової комунікації (Part 1. Problems of information theory and scientific communication)

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.065.01>¹

УДК 930.22:372.8

Ю. І. Палеха

кандидат історичних наук, професор, Національний транспортний університет,
м. Київ, Україна

paleha_yu@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8060-8590>

О. Ю. Курикін

аспірант кафедри менеджменту, Київський національний університет
будівництва і архітектури, м. Київ, Україна

oleksandrkrk@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-2837-1540>

СКЛАДНИКИ СИСТЕМ ДОКУМЕНТАЦІЇ ОФІЦІЙНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Мета статті полягає в розбудові системи документації офіційного походження, ґрунтовному аналізі її складників, дослідженні факторів впливу на їх формування, встановленні зв'язків між блоками і системами документації. Методологія дослідження базується на використанні загальнонаукових методів пізнання, зокрема аналізу та синтезу, а також системного та комунікативного підходів. Наукова новизна полягає в узагальненні знань та презентації власного бачення загальної структури системи документації офіційного походження, що відповідає результатам наукових розвідок учених з розбудови систем спеціальної документації. У статті досліджено структуру документації офіційного походження і запропоновано альтернативний варіант побудови її моделі. Означені системи документації відображають політичну, соціальну, економічну, фінансову та праводілову діяльність суб'єктів господарювання національного господарського комплексу країни.

Ключові слова: *блоки, види систем документації, галузева та опорна документація, регулювання роботи з документами.*

Y. Palekha

Candidate of Historical Sciences, professor, professor of National Transport University, Kyiv, Ukraine

O. Kurykin

postgraduate student of the Department of Management of Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine

COMPONENTS OF THE DOCUMENTATION SYSTEMS OF OFFICIAL ORIGIN

The purpose of the article is to develop a system of official documentation at the country level, to analyze in depth the components of each of the blocks of the systems

¹ This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

of reference and sectoral documentation, to study the factors influencing their formation and revision, and to establish links between the blocks and documentation systems.

The methodology is based on the application of general scientific and special methods of cognition, in particular, analysis, synthesis, and monitoring. The use of systemic and communicative approaches made it possible to justify the systems of sectoral documentation and determine the role of each of them.

The scientific novelty of the study lies in the generalization of knowledge and presentation of the author's own vision of the general structure of the system of official documentation, the construction of its subsystems, which corresponds to the modern information and digital culture of society, and to the results of scientific research by leading scientists on the development of special documentation systems.

The practical significance. The proposed blocks of systems of reference and sectoral documentation reflect the political, social, economic (business), financial and legal activities of economic entities of the national economic complex of the country and personify the general model of official documentation. Knowledge of the components of industry-specific documentation and their purpose will enable making informed management decisions and organizing effective documentation management.

Conclusions. Based on the results of scientific research initiated by professor S. Kuleshov and professor V. Bezdrabko, the article further investigates the structure of official documentation and proposes an alternative approach to building its model. The presented systems of official documentation reflect the work of economic entities, which include an infrastructure documentation system based on management, regulatory and legal documentation and documentation on the establishment and operation of information (electronic) systems, as well as industry specific (industrial) documentation, which provide conditions for the perfect functioning and development of the selected object of life. It is proved that the composition, established form of blocks, types and subtypes of sectoral documentation systems depends on the peculiarities of the activities of public authorities (institutional locations), the state of departmental legislative and regulatory framework for working with documents; peculiarities of documentation support of management, the state of implementation of the latest information technologies and the use of information systems in them, as well as the results of scientific research on the management of documentation processes both in economic entities and in the national economy as a whole.

Keywords: *blocks, types and subtypes of documentation systems, sectoral and reference documentation, documentation regulation.*

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток інформаційної цифрової культури, впровадження КТ в усіх сферах та галузях життєдіяльності країни, активна апробація різноманітних програмних продуктів, впровадження нових систем електронного документообігу, диджиталізація суспільних надбань характеризується появою нових векторів наукових досліджень. Активізувались пошуки методичних засад класифікування офіційних документів, студювання систем спеціальної, управлінської і галузевої документації, дослідження особливостей організації систем документації на різних ієрархічних рівнях; чинників впливу на формування систем спеціальної документації; місця управлінської документації в системі

документів офіційного походження; зв'язку управлінських документів з галузевою документацією.

Постановка проблеми. Започаткування раціональних та докорінних пояснень утворення й теоретико-прикладних досліджень видів і систем документації належить родоначальникам науки про документ Полю Отле та Костянтину Мітєєву. Саме в систематизації документації може бути реалізована сукупність знань про системи документації, а отже, і здатність оперувати ними, планувати їх розвиток. Зазначеним питанням присвячені роботи багатьох провідних учених-документознавців. Разом з тим питання структури класифікаційних систем документації нині до кінця не вирішені, а їх групування пояснюється нагальними потребами практичної роботи та усталеністю вже існуючих систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Передумовами формування спеціальної складової комплексної науки про документ, дослідженнями галузевого документознавства опікувався проф. С. Кулешов (2003), переліками типових і відомчих документів як основи формування уніфікованих систем документації займалась с.н.с. С. Сельченкова (2004). Специфіку змістовної частини спеціальних документів та документоутворень досліджували проф. М. Слободяник та О. Політова (2012). Вичерпний аналіз еволюції наукової думки і внеску колег у розвиток науки про документ у минулому столітті щодо побудови систем документації зробила проф. В. Бездрабко (2009). Складники системи документації закладу вищої освіти опрацьовувала А. Шелестова (2011). Детальне дослідження систем документаційного забезпечення торговельної галузі у своїй дисертації провела проф. О. Шевченко (2016). Класифікаційний аналіз системи медичної документації, характеристику основних її видів надала Н. Філіппова (2019). Розгляду основних груп галузевої документації при формуванні систем електронного документообігу на підприємствах транспортної галузі присвячене дисертаційне дослідження К. Корнійчука (2019). Спеціальні системи та спеціальні види документації, чинники впливу на їх формування та організацію студіювала доц. К. Климова (2021). Технологічні процеси роботи зі службовою документацією поетапно просліджували науковці Національного транспортно-університету (Palekha et al., 2022).

Мета статті — розроблення класифікаційного поділу систем документації офіційного походження, детальний розгляд блоків систем галузевої документації, їх студіювання, аналіз чинників впливу на них, взаємозв'язків між ними та вироблення на їх основі узагальнень щодо побудови моделі документації суб'єктів господарювання національного господарського комплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сукупність знань про системи документації, а звідси, і здатність працювати з ними, планувати подальший розвиток втілюються в їх класифікації, пошуку критеріїв їх групування. Так, групування систем документації офіційного походження відповідно до тих чи інших ознак у блоки вперше запропонував проф. Сергій Кулешов (2003). За сферою соціальної діяльності науковець увиразнив *базовий блок*, включивши до нього економічну, законодавчу, оборонну, громадсько-політичну, судову системи документації, документацію органів внутрішніх та зовнішніх справ, системи охорони здоров'я, а також наукову, навчальну, цивільно-реєстраційну та нотаріальну документації, мотивуючи тим, що вони являють собою найбільш усталені форми документів. За цією ж ознакою він виокремив *дисциплінарний блок* документації, залучивши до нього технічний, гуманітарний та природничий підблоки. Свої погляди на структуру систем документації за сферами діяльності виклала Валентина Бездрабко (2006).

Апелюючи до здобутків науковців щодо класифікації систем документації, спробуємо подати класифікаційну схему систем документації офіційного походження. Передусім скористаємось підходом, за якого системи документації, враховуючи їх генетичну зумовленість, формуються залежно від суспільної *функції керуючих суб'єктів національного господарського комплексу* (Бездрабко, 2009, с. 503). Основною ланкою цього комплексу в Україні виступають органи державної влади, яка здійснюється на підставі її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (Конституція України, 1996, Ст. 6).

До основних законодавчих повноважень Верховної Ради України належить: внесення змін до Конституції України, прийняття законів, засад внутрішньої і зовнішньої політики, затвердження Державного бюджету, його коригування тощо. Вищі органи виконавчої влади, починаючи від Кабінету міністрів України та органів самоврядування, забезпечують формування державної політики, її реалізацію у визначеній сфері, здійснюють управління інфраструктурою, створюють міжгалузеву координацію, функціональне регулювання питань, віднесених до їх відання, включаючи зокрема й *розробку уніфікованих форм управлінської документації*. Спрямовуючись від державних органів публічного управління та адміністрування, потоки управлінської інформації спускаються до суб'єктів нижчого рівня, де, разом з законодавчими і нормативними вимогами до їх життєдіяльності та врахуванням специфіки функціонування, реалізують процеси керування в тій чи іншій конкретній галузі (сфері) та підвідомчих їм організаціям, які відображаються в інфраструктурній та профільній (виробничій) складових їх документації.

Успішне функціонування галузей матеріального виробництва і надання якісних послуг, забезпечення умов їх життєдіяльності потребує якісної інфраструктурної (управлінської, правової, нормативної тощо) та профільної (виробничої) систем документації, яка формується на підставі організаційно-розпорядчих, планових, інших управлінських документів й офіційно прийнятих у галузі або сфері діяльності уніфікованих форм документів та методик щодо їх оформлення. Зазначені системи виступають невід'ємною складовою формування документаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання на всіх історичних етапах їхнього розвитку. Без досконалого функціонування і постійного вдосконалення систем документації сьогодні неможлива діяльність будь-якої галузі (сфери). Терміни «галузь» і «сфера» в цьому випадку зближає спільна дефініція, тобто поєднання справ чи занять, явищ чи подій, що стосуються окремих сторін людських інтересів, сумісної діяльності працівників або їх ремесла. У Господарському кодексі України (ГКУ) галузь розглядається як сукупність виробничих одиниць, які виконують у більшості подібні або однакові види робіт. В економіці під галуззю розуміють певну сукупність організацій, для яких характерними є спільність ознак виробничо-господарської діяльності та її поділ на певні сфери.

Суспільство, як відомо, є багатоплановою й багаторівневою системою, що складається з політичної, соціальної, духовної, економічної (господарчої), у т. ч. фінансової та правової сфер, які є відносно автономними. Оскільки в кожній з означених сфер створюється й функціонує, окрім інфраструктурної, відповідна профільна документація, закономірним можна вважати виокремлення в межах науки про документ тієї чи іншої складової систем спеціальної (галузевої) документації, яку умовно поділимо на п'ять блоків (див. фігури 1).

Фіг. 1.
П'ять блоків спеціальної (галузевої) документації

Кожен з указаних блоків містить свої підблоки систем документації, які, у свою чергу, є самостійними системами стосовно структурних складових. Під «системою документації» тут значиться комплекс пов'язаних документів, які послідовно віддзеркалюють діяльність певної галузі державного управління, рівень керування, що визначається місцем того чи іншого суб'єкта в системі органів державної влади й управління.

Найбільш вагомими є системи документації в політичній сфері, оскільки вони обіймають всі прояви політичного життя, включаючи події, відносини, дії, соціальні процеси та інститути, які завдяки реалізації на рівні суспільства так чи інакше пов'язані й істотно на нього впливають. До підблоку систем документації політичної сфери віднесемо: системи документації політичних інституцій держави, включаючи законодавчо-нормативну сферу, сферу державного та самоврядного управління, сферу судової системи, внутрішньо та зовнішньо-політичну сфери, а також системи документації силових органів громадянського суспільства: політичних партій і суспільно-політичних організацій (див. блок А).

Блок А.

Політичний блок систем документації

№	Сфера (галузь)	Назва системи документації	Керуючі суб'єкти	Примітка
A1	Політична сфера	Система законодавчої документації	Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Місцеві державні адміністрації, Вища рада правосуддя.	Опорні системи документації
A2		Система документації органів виконавчої влади		
A3		Система судової документації		
A4		Системи внутрішньо-політичної і зовнішньо-політичної документації	Міністерство внутрішніх справ та Міністерство закордонних справ	
A5		Система військово-оборонної документації	Міністерство оборони України	
A6		Системи документації силових органів громадянського суспільства	Політичні партії і суспільно-політичні організації	

Так, система документації в законодавчій сфері (A1) включає законодавчі акти, що стосуються як загальнополітичного життя країни, так і окремих галузей (сфер) діяльності суспільства. Окрім того, що діяльність організацій у кожній сфері регламентується відповідною законодавчою та нормативно-правовою базою, законодавчо-нормативні акти з базових норм права стосуються всіх суб'єктів господарювання, як то загальні закони щодо життєдіяльності суспільства, мобілізації, нормативно-правова документація з охорони праці та навколишнього природного середовища, техніки безпеки,

протипожежної техніки, екологічної безпеки, нормативні акти з питань документування управлінської діяльності та роботи з нею в архівних підрозділах, питання утримання, обліку чи поповнення інформаційних систем тощо, які мають місце практично в кожному суб'єкті господарювання.

Системи **документації соціальної сфери** (блок Б) акумулюють усе, що відбувається в соціальній інфраструктурі, та діяльність щодо сприяння ефективній зайнятості населення, його соціального забезпечення і соціального захисту, забезпечення споживання, форм та способів їх задоволення, питань охорони здоров'я, торгівлі і громадського харчування, житлового та комунального господарства, туризму, спорту та фізичної культури, екологічного захисту громадян тощо. Системи документації в цій сфері формують і ведуть суб'єкти вищого рівня управління: відповідні міністерства (Мінсоцполітики, Мінекономіки, МОЗ, Мінмолодьспорт, Мінрегіон, Мінвет, Мінреінтеграції, Мінекології), Державні служби (Держсоцслужба, Держпраці, Держлікслужба, Держпродспоживслужба, НСЗУ, Держетнополітики), Пенсійний фонд, відповідні державні і національні агентства, інспекції та інші центральні органи виконавчої влади. Системи документації соціальної сфери відображають й те, що відбувається в людських відносинах щодо різного роду духовних цінностей, включаючи їх виробництво, поширення і засвоєння всіма прошарками суспільства. Формуванням та веденням відповідної документації опікуються Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури та інформаційної політики України, Державне агентство України з питань кіно, Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти, Державний комітет телебачення і радіомовлення, Комісія з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій, словом, всі установи, що відповідають за духовний зміст суспільного життя, духовність суспільства (див. блок Б).

До соціального блоку систем документації умовно віднесемо також системи документації в релігійній сфері, які тісно пов'язані з функціонуванням церковних установ й відображають сукупність наявних у суспільстві вірувань та віровчень.

Економічний (господарський) блок систем документації (блок В) включає системи галузевої документації, що відображають діяльність суб'єктів господарювання у виробничій та у невиробничій сферах, їх законодавче, нормативно-правове забезпечення, що має місце. До першого підблоку систем документації віднесено системи документації, які мають місце в будівельній, машинобудівній, аерокосмічній, енергетичній, аграрній, видобувній, металургійній, нафтохімічній, харчовій галузі, галузі виробництва товарів, переробної промисловості, транспортній галузі та системах зв'язку, галузі інформаційних технологій тощо. Підблок систем документації

Блок Б.

Соціальний блок систем документації

№	Сфера (галузь)	Назва системи документації	Керуючі суб'єкти
Б1	Соціальна сфера	Система науково-освітньої документації	МОНУ, Національна Академія наук, Національні Галузеві Академії Мінкультури, Держкіно, Держкомтелерадіо, Держмистецтва та ін.
Б2		Система документації установ сфери культури	
Б3		Система документації установ охорони здоров'я і спорту	МОЗ, Мінсоцполітики, Мінрегіон, Міекономіки, Державна служба якості освіти України. Мінмолодьспорт, Мінреінтеграції, Мінекології, Мінвет, Держсоцслужба, Держпраці, НСЗУ, Держлікслужба, Держпродспоживслужба, Держполітики, Пенсійний фонд, Держтуризмкурорт, Державна з питань праці, Фонди соціального страхування, Укртрансбезпека
Б4		Система документації установ зайнятості, соціального забезпечення і захисту	
Б5	Система документації установ туризму та курортів		
Б6	Релігійна сфера	Системи документації церковних установ	Єпископат православних церков. Синод Єпископів української греко-католицької церкви. Єпархіальні установи Римсько-католицької церкви. Рада Євангельських Протестантських Церков України

невиробничої сфери включає системи документації, що відображають діяльність організацій в торговельній, митній, житлово-експлуатаційній галузі та сфері, що відповідає за використання в господарських цілях об'єктів природного середовища.

До суб'єктів вищого рівня управління, що відповідають за створення, зокрема розробку уніфікованих видів галузевої документації в зазначеній сфері, підпадають Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерство економіки України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство енергетики України, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, а також відомства, державні і національні служби, агентства та комітети. Так, питаннями ведення документації щодо регулювання діяльності в галузі цивільної авіації опікується Державіаслужба; документальним забезпеченням реалізації державної політики в питаннях державного архітектурно-будівельного контролю відає Держсервісбуд, документацією в картографуванні займається Держгеокадастр, у складі якого — державні інститути землеустрою,

топографо-геодезичні підприємства, ДП «Центр Державного земельного кадастру». Реалізацією державної політики у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр відає Державна служба геології та надр України (Держгеонадра), яка веде відповідні системи документації зі стандартизації, метрології, сертифікації, охорони та використання надр, наукових та геологічних розвідок. Відповідні системи документації створюють Держлісагентство, Держекоінспекція, Держагентство з управління зоною відчуження, Держводаагентство (див. блок В).

Блок В.

Господарський блок систем документації

№	Сфера діяльності	Назва системи документації	Керуючі суб'єкти
B1	Виробнича сфера	Будівельної галузі	Мінрегіон, Держсервісбуд
B2		Енергетичної галузі	Міненергетики, Держенергонагляд
B3		Машинобудівної галузі	Мінстратегпром
B4		Авіаційної галузі	Державіаслужба
B5		Космічної галузі	Державне космічне агентство України (ДКАУ)
B6		Аграрної галузі	Мінагрополітики
B7		Галузі інформаційних технологій	Мінцифра. Адміністрація Держспецзв'язку
B8		Транспортної галузі	Мінрегіон, Укравтодор, Морська адміністрація, Укртрансбезпека
B9	Невиробнича сфера (сфера послуг)	Торгівельної галузі	Мінекономіки
B10		Митної сфери	Держмитслужба
B11		Житлово-експлуатаційної сфери	Мінрегіон. Держсервісбуд
B12		Об'єктів природного середовища	Мінекології, ДСУ з надзвичайних ситуацій, Держгеокадастр, Держгеонадра, Держрибагентство, Держлісагентство, Держводаагентство та інші

Кожна з наведених систем документації господарського боку має свою достатньо розгалужену систему складників. Так, у торговельній сфері, окрім управлінської системи документації (організаційно-розпорядчої, звітно-статистичної, первинно-облікової, планової, фінансової, бухгалтерської, з кадрових питань тощо) та нормативно-правової, міститься основна (профільна для цієї галузі) система документації, що включає оперативну-комерційну, товаросупровідну, розрахункову та транспортну підсистеми до-

кументації, а до складників зовнішньоторговельної документації, окрім обов'язкової інфраструктурної, відноситься оперативно-комерційна, транспортна, товаросупровідна, розрахункова, страхова та митна системи документації, які її доповнюють.

Окрім того, системи галузевої документації в господарчій сфері тісно пов'язані між собою системою фінансових та правових відносин, оскільки відносини власності є правовими відносинами, а держава, як центральний елемент політичної системи, здатний впливати на економічні процеси, інспектувати обсяги фінансових ресурсів в економіці, узаконювати банківські ставки, підтримувати, у разі необхідності за допомогою податків, одні галузі чи додавати навантаження на інші, формувати зовнішньоекономічну політику, фінансувати наукові розвідки, забезпечувати мінімальний рівень зарплати і пенсій тощо.

Важливим в економічних (господарських) галузях є проведення наукових досліджень і створення та ведення відповідними інституціями науково-організаційної, науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-конструкторської й дослідно-конструкторської документації.

Фінансовий блок систем документації (блок Г) — це документація урегульованих фінансово-правовими нормами фінансових установ, установ податкової сфери, аудиторської служби, сфери цінних паперів, банківських та кредитних установ, сфери ломбардів тощо, що діють у межах єдиного загальнодержавного фінансово-кредитного механізму, й за допомогою яких держава утворює, розподіляє і використовує централізовані та децентралізовані грошові фонди між державою та населенням, між установами й всередині них.

До фінансового блоку входять системи документації, що створюють і координують Міністерство фінансів, Державна служба фінансового моніторингу, Державна податкова служба, Державна аудиторська служба, Державна казначейська служба, Рахункова палата, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку та ін. (див. блок Г).

Блок Г.

Фінансовий блок систем документації

№	Назва системи документації	Керуючі суб'єкти
Г1	Фінансової сфери	Міністерство фінансів. Держфінмоніторинг. Рахункова палата. Держаудитслужба
Г2	Податкової сфери	Міністерство фінансів. Державна податкова служба. Державна регуляторна служба
Г3	Сфери цінних паперів	Міністерство фінансів. Державна казначейська служба. Національна комісія з цінних паперів
Г4	Банківської сфери	Національний банк України. Комерційні банки.

Г5	Сфери кредитних установ	Національний банк України. Державна комісія з питань регулювання та розвитку ринку
Г6	Сфери ломбардів	Національний банк України. Всеукраїнська Асоціація ломбардів
Г7	Страхової сфери	Національний банк України. Нацфінпослуг

Нормативні вимоги щодо формування та організації систем документації встановлюються відповідними галузевими інституціями.

Так, як приклад, правила оформлення реквізитів банківських документів, організації роботи з ними, їх захисту і зберігання визначаються Національним банком України й регламентуються відповідними законами («Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність»), постановами та положеннями його Правління, інструкціями, правилами, порядками ведення операцій тощо.

Праводіловий блок систем документації (блок Г) являє собою сукупність норм та документаційне забезпечення діяльності інститутів й підгалузей права, спрямовану на регулювання певної сфери суспільних відносин. Документацію публічного права (Г1) ведуть інституції матеріальної публічно-правової галузі (конституційного, адміністративного, кримінального), фінансового, митного, податкового, земельного, екологічного, трудового та бюджетного права) та відповідні інституції процесуальної публічно-правової галузі.

До систем документації сфери приватного права (Г2) належить документація, що ведеться інституціями цивільного, сімейного, міжнародного приватного права (див. блок Г).

Блок Г.

Праводіловий блок систем документації

№	Назва системи документації	Керуючі суб'єкти
Г1	Сфери публічного права	Міністерство юстиції України
Г2	Сфери приватного права	
Г3	Органів слідства і прокуратури	Міністерство юстиції України, МВС, НАБУ, ДБР, Офіс Генерального прокурора
Г4	Сфери виконання покарань	Мінюст. Державний департамент з питань виконання покарань
Г5	Нотаріальної сфери	Міністерство юстиції України
Г6	Цивільно-реєстраційної сфери	Міністерство юстиції України, Укрдержреєстр
Г7	Сфери інтелектуальної власності	Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. ДП «Український інститут інтелектуальної власності»

Документацію з досудового розслідування (Г3) ведуть слідчі органів Національної поліції; Прокуратури, слідчі органів безпеки; детективи органів Бюро економічної безпеки України; слідчі органів Державного бюро розслідувань; детективи Національного антикорупційного бюро України. Ведення і створення документації в системі виконання покарань (Г4) є прерогативою Державного департаменту України з питань виконання покарань, його територіальних органів управління, кримінально-виконавчої інспекції. Відповідну документацію в установах виконання покарань ведуть арештні доми, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (виховні колонії).

До праводілового блоку систем документації віднесено системи документації нотаріальної, цивільно-реєстраційної сфери і сфери інтелектуальної власності (Г5–Г7), створенням яких опікуються підрозділи Міністерства юстиції. Держателем Державного реєстру актів цивільного стану громадян є Укрдержреєстр. Документацією інтелектуальної власності опікується Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій

Вищезазначені блоки систем документації офіційного походження та їх складники подано на рис. 1.

У кожному із зазначених на рис. 1 блоків систем документації можуть бути виділені свої підблоки, які в тій чи іншій сфері чи галузі діяльності, у свою чергу, виступають самостійними системами документації відносно своїх структурних складових. У взаємопов'язаних галузях національного господарського комплексу можуть бути створені міжгалузеві підблоки систем документації, як то: транспортно-митна, торговельно-страхова, рекреаційна, соціально-правова тощо.

Блоки та підблоки систем документації віддзеркалюють роботу міністерств, державних відомств чи підвідомчих ним організацій (локацій), характерна система документування кожного з них визначає як видовий склад, так і усталену форму видів та підвидів цієї документації. У зв'язку з укрупненням та ліквідацією в Україні ряду міністерств окремі з них можуть мати у своєму складі структурні підрозділи, кожен з яких відповідає за роботу окремої галузі. Так, у структурі Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України об'єднані вісім сфер, включаючи автомобільний та міський транспорт, водний і авіаційний, залізничний транспорт та поштовий зв'язок, дорожнє господарство, сферу комунальних послуг, будівництво та благоустрій територій.

Основу систем документації офіційного походження складає управлінська та нормативно-правова системи документації, що відображають разом з профільною функцією керування тією чи іншою галуззю (сферою) та її специфічні особливості. Управлінська система документації містить типові

БЛОКИ СИСТЕМ ДОКУМЕНТАЦІЇ ОФІСІЙНОГО ПОХОДЖЕННЯ

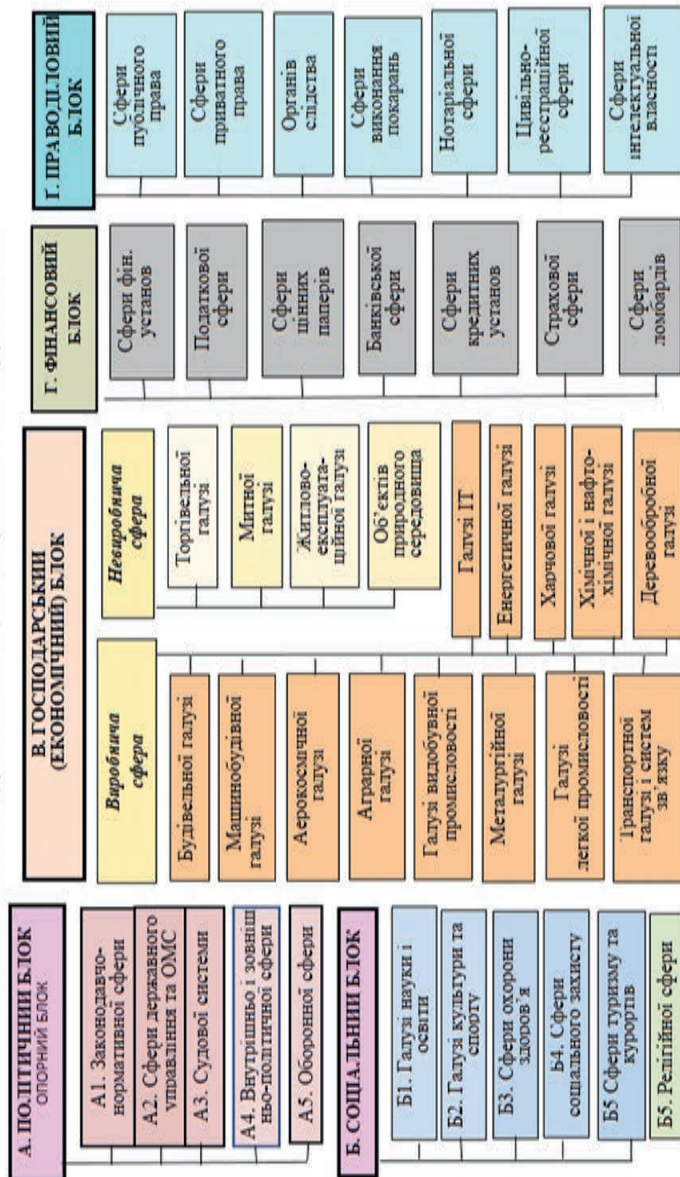

Рис. 1. Блоки систем галузевої документації

організаційно-розпорядчі, планові, звітно-статистичні документи, фінансову звітність тощо, частина яких унормована відповідними класифікаторами управлінської документації (НК 010:2021).

Окрім управлінської документації для досконалого функціонування того чи іншого суб'єкта управління як інфраструктури суспільства, незалежно від сфери його діяльності, необхідна певна сукупність нормативно-правової документації, яка в складі інфраструктурної забезпечує умови функціонування обраного об'єкта життєдіяльності, починаючи від законодавчого та відомчого нормативного врегулювання на ньому питань охорони праці, протипожежної безпеки, санітарно-епідеміологічного стану, захисту довкілля, роботи як з традиційними документами, так і функціонування комп'ютерних мереж (систем). Профільна документація створюється відповідним міністерством чи іншим органом виконавчої влади, відповідно до профілю його діяльності на підставі управлінських документів, а також згідно з офіційно прийнятими у галузі (сфері) діяльності уніфікованими формами та методиками їх оформлення. Зазначені системи інфраструктурної та профільної документації притаманні як суб'єкту господарювання, так і галузі (сфері) діяльності, забезпечуючи їх досконале функціонування.

До основних чинників впливу на формування, організування, функціонування систем галузевої документації (за прикладом запропонованих К. Климовою (2021) стосовно банківської, нотаріальної та процесуальної систем документації), можна віднести: діяльність інституцій-локацій зі створення документації; галузеве законодавчо-нормативне регулювання роботи з документами; характер діловодства в локаціях, способи їх організації; наукові дослідження з поліпшення нормативної бази систем документації, їх класифікації, проведення експертизи цінності, забезпечення збереженості документів; впровадження ІТ та систем електронного діловодства.

Безперечно, запропонована система документації офіційного походження не охоплює всієї різноманітності сфер діяльності в країні. Окрім того, кожна з них має свої підсистеми, а деякі можуть містити низку систем документації, які постійно доповнюються новими номіналами. У кожній із зазначених сфер чи галузей діяльності, окрім профільної системи документації, що стосується основного, додаткового та обслуговуючих виробництв галузі, існують системи інфраструктурної документації, що містять як управлінську, так і праводілову системи документації, документацію щодо інформаційних систем тощо.

Висновки. Наведені блоки систем документації офіційного походження відображають соціально-політичну, економічну, фінансову та праводілову діяльність суб'єктів господарювання країни й становлять єдину систему базової та галузевої документації офіційного походження, яка забезпечує

досконале управління національним господарським комплексом і його стабільний розвиток у подальшому. Зазначена система необхідна як державі в загальнополітичних та соціальних цілях, так і суб'єктам господарювання для успішного функціонування кожного з них та подальшого розвитку.

Блоки, системи та види документації взаємозв'язані між собою. Для них характерними є не тільки взаємна обумовленість, а й взаємопроникнення складників систем документації конкретної галузі (виробництва), які органічно доповнюють один одного. Окрім того, розвиток кожної галузі сьогодні неможливий без наявності в її складі науково-освітніх та нормотворчих інституцій, підрозділів сфери культури, охорони здоров'я, спорту, діяльність яких постійно вдосконалюється, а відповідно складників їх систем галузевої документації.

До основних ознак систем документації зазначених блоків можна віднести: поділ системи на підсистеми, їх тісний взаємозв'язок; наявність внутрішньої організації, обумовленої діяльністю державних органів, автономністю елементів системи; здатністю до подальшого розвитку й «подрібнення» позицій тощо. До основних чинників, що впливають на формування, організацію та функціонування документації офіційного походження, віднесено діяльність органів державної влади, галузеве законодавчо-нормативне регулювання роботи з документацією; побудова роботи з документами в установах; дослідження науковців з поліпшення нормативної бази систем документації їх класифікації, проведення експертизи цінності, забезпечення зберігання; впровадження СЕД та застосування ІТ.

Таким чином, вся система документації офіційного походження в Україні є динамічною, такою, що постійно піддається змінам, реформам, доповненням. Знання складників системи документації офіційного походження, взаємозв'язку між ними, їх призначення, демонструє можливість побудови інформаційної моделі документаційного забезпечення національного господарського комплексу, що дасть змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи майбутніх досліджень документаційного забезпечення суб'єктів господарювання мають включати обґрунтування теоретичних засад побудови систем документації, наукові розвідки характерних особливостей її видів та міжвидових сполучень, що сприятиме досконалому керуванню документаційними процесами в них. Подальша інституціоналізація систем документації буде залежати від розвитку інформаційної культури, запитів суспільства, зусиль науковців, професійної корпорації та їх прагнень до подальших розвідок особисті галузей знань.

Список посилань

- Бездрабко, В. В. (2006). *Управлінське документознавство: навчальний посібник*. https://filelibsnu.at.ua/navchalno-metod/documentoznav/bezdrabko_v_v_upravlinske_dokumentoznavstvo.pdf
- Бездрабко, В. В. (2009). *Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток: монографія*. Четверта хвиля. <http://history.org.ua/JournALL/journal/2009/5/16.pdf>
- Климова, К. І. (2021). Системи спеціальної документації: чинники впливу на формування та організацію. В С. Орлик (Гол. ред.), *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових праць* (Вип. 11, сс. 316–347). <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-11-316-347>
- Климова, К. І. (2021). Спеціальні системи та спеціальні види документації: мета і завдання навчальних дисциплін. В С. М. Петькун та ін. (Ред. кол.), *Інформація та соціальні комунікації сучасного світу: тренди глобалізації, Матеріали Міжнародного круглого столу 12 травня 2021 р., Київ*, 28–31. https://dut.edu.ua/uploads/p_1525_41843598.pdf
- Конституція України (1996). *Основний Закон України прийнятий 28 червня 1996 р. № 254 к.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- Корнійчук, К. С. (2019). *Формування системи електронного документообігу в транспортному комплексі України* [Автореферат дисертації кандидата, ХДАК]. http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/aref_26.pdf
- Кулешов, С. Г. (2003). *Управлінське документознавство: навчальний посібник*. http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/knugu/knygy2/dokumentozn/kulishov_s_g_upravlinske_dokumentoznavstvo.pdf
- Сельченкова, С. В. (2004). З історії експертизи цінності документів та укладання переліків документів в Україні у 1920–1930-ті роки. В І. Б. Матиш (Гол. ред.), *Студії з архівної справи та документознавства* (Т. 12, сс. 23–33). <https://undiasd.archives.gov.ua/studii/index.htm>
- Українське документознавство (1991–2011): науково-допоміжний бібліографічний покажчик* (2012). М. С. Слободяник, О. А. Політова (Уклад.), М. С. Слободяник (Науковий редактор та автор вступної статті). <https://nlu.org.ua/storage/files/d-91-11.pdf>
- Філіппова, Н. П. (2019). *Документно-інформаційні ресурси медичної галузі України: теоретичний та прикладний аспекти* [Автореферат дисертації кандидата, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського].
- Шевченко, О. В. (2016). *Система документального забезпечення торговельної галузі України: теоретико-методологічні засади* [Автореферат дисертації доктора, ХДАК]. <http://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000727740>
- Шелестова, А. М. (2011). *Навчальна документація в інтегрованому інформаційно-комунікаційному просторі вищого навчального закладу* [Автореферат дисертації кандидата, ХДАК]. <https://shorturl.at/exDuj>
- Palekha, Yury, Zozulia, Nataliia, Moskovchenko, Nataliia, Sadovenko, Volodymyr, Vovk, Nataliia, Iavich, Maksim (2022). Technological processes of working with documented information in the organization as an indicator of corporate

information subculture. *CEUR Workshop Proceedings. 2022. Vol. 3296: Proceedings of the 1st International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities (SCIA-2022), Lviv, Ukraine, October 20, 2022.* 229–240. <https://ceur-ws.org/Vol-3296/paper18.pdf> (in Scopus).

References

- Bezdrabko, V. V. (2006). *Management Documentation: A Study Guide*. https://filelibsnu.at.ua/navchalno-metod/dokumentoznav/bezdrabko_v_v_upravlinske_dokumentoznavstvo.pdf. [In Ukrainian].
- Bezdrabko, V. V. (2009). *Documentation in Ukraine: Institutionalization and Modern Development: a monograph*. Chetverta khvyliya. <http://history.org.ua/JournALL/journal/2009/5/16.pdf>. [In Ukrainian].
- Klymova, K. I. (2021). (2021). Systems of special documentation: factors of influence on the formation and organization. In S. Orlyk (Ed.), *Society. Document. Communication: a collection of scientific papers* (Vol. 11, pp. 316–347). <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-11-316-347>. [In Ukrainian].
- Klymova, K. I. (2021). Special systems and special types of documentation: the purpose and objectives of the discipline. In S. M. Petkun et al. (Ed.), *Informatsiia ta sotsialni komunikatsii suchasnoho svitu: trendy hlobalizatsii, Materialy Mizhnarodnoho kruhloho stolu 12 travnia 2021 r., Kyiv*, 28–31. https://dut.edu.ua/uploads/p_1525_41843598.pdf. [In Ukrainian].
- Constitution of Ukraine (1996). *The Fundamental Law of Ukraine was adopted on June 28, 1996, No. 254 k.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-бp#Text>. [In Ukrainian].
- Korniichuk, K. S. (2019). *Formation of an electronic document management system in the transport sector of Ukraine* [Abstract of the PhD thesis, Kharkiv State Academy of Culture]. http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/aref_26.pdf
- Kuleshov, S. H. (2003). *Management Documentation: A Study Guide*. http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/knugu/knygy2/dokumentozn/kulishov_s_g_upravlinske_dokumentoznavstvo.pdf. [In Ukrainian].
- Selchenkova, S. V. (2004). From the history of document valuation and listing in Ukraine in the 1920s and 1930s. In I. B. Matiash (Ed.), *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva* (Vol. 12, pp. 23–33). <https://undiasd.archives.gov.ua/studii/index.htm>. [In Ukrainian].
- Ukrainske dokumentoznavstvo (1991–2011): naukovo-dopomizhnyi bibliohrafichnyi pokazhchik* (2012). M. S. Slobodanyk, O. A. Politova (Ed.), M. S. Slobodanyk (Scientific editor and author of the introductory article). <https://nlu.org.ua/storage/files/d-91-11.pdf>. [In Ukrainian].
- Filippova, N. P. (2019). *Documentary and Information Resources of the Medical Sector of Ukraine: Theoretical and Applied Aspects* [Abstract of the PhD thesis, Vernadskyi National Library of Ukraine]. [In Ukrainian].
- Shevchenko, O. V. (2016). *The System of Documentation Support of the Trade Industry of Ukraine: Theoretical and Methodological Foundations* [Doctoral thesis

- abstract, Kharkiv State Academy of Culture]. <http://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000727740>. [In Ukrainian].
- Shelestova, A. M. (2011). *Educational documentation in the integrated information and communication space of a higher education institution* [Abstract of the PhD thesis, Kharkiv State Academy of Culture]. <https://shorturl.at/exDuj>. [In Ukrainian].
- Palekha, Yury, Zozulia, Nataliia, Moskovchenko, Nataliia, Sadovenko, Volodymyr, Vovk, Nataliia, Iavich, Maksim (2022). Technological processes of working with documented information in the organization as an indicator of corporate information subculture. *CEUR Workshop Proceedings. 2022. Vol. 3296: Proceedings of the 1st International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities (SCIA-2022), Lviv, Ukraine, October 20, 2022. 229–240*. <https://ceur-ws.org/Vol-3296/paper18.pdf> (in Scopus). [In English].

Надійшла до редколегії 05.03.2024